

مرورنامه آزمون آزمایشی خلی سبز

سال تحصیلی ۱۴۰۳-۰۴

رشته انسانی

مرحله اول

پایه یازدهم

نام درس	مباحث	از صفحه	تا صفحه	مؤلف	ویراستار
علوم و فنون ادبی (۲)	درس ۱ صفحه ۱۰ تا ۱۹	۲	۴	علیرضا نعمتی	زهره صادقی مالواجردی

ویژه کنکوری‌های ۱۴۰۴

درس ۱ علوم و فنون ادبی یازدهم:

تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های هفتم، هشتم و نهم

قرن هفتم

- ۱) اوایل قرن هفتم تا اوایل قرن دهم (۳۰۰ سال) ← سبک عراقی سبک غالب متون ادب فارسی بود.
- ۲) بعد از حملات مغول، خراسان که کانون فرهنگی ایران بود، نابود شد.
- ۳) در یورش مغولان بزرگانی چون نجم‌الدین کبری و عطار نیشابوری کشته شدند.
- ۴) کمال‌الدین اسماعیل که مداح جلال‌الدین خوارزمشاه بود و در نهایت به دست مغولان کشته شد، درباره قتل عام در اصفهان می‌گوید:
کس نیست که تا بر وطن خود گرید بر حال تباه مردم بد گرید
دی بر سر مُرده‌ای دو صد شیون بود امروز یک نیست که بر صد گرید
- ۵) حالات مردم و دوستداران فرهنگ در آن دوره:
(۱) اغلب منزوی شدند.
(۲) به تصوف پناه آوردند.
- ۳) به ادبیاتی روی آوردند که بر عواطف انسانی / ترویج روحیه تسامح و تساهل / خدمت به خلق / آزادگی / اعتقاد به بی‌ثباتی دنیا تکیه داشت.
- ۶) در اواخر دوره مغول بساط حکومت آخرین خلیفه عباسی، المستعصم بالله، برپیده شد و زبان عربی از رواج افتاد.
- ۷) دلیل نام‌گذاری سبک این دوره به عراقی، این است که بعد از حمله مغول کانون‌های فرهنگی از خراسان به عراق عجم منتقل شد.
- ۸) ادبیات در این دوره دچار سستی و نابسامانی شد.
- ۹) شعر این عصر نرم، دلنشین، برخوردار از معانی عمیق آسمانی و انسانی شد و شاعران از حاکمان روی برتافتند ← در نتیجه قصیده کم‌رنگ شد و غزل گسترش یافت.
- ۱۰) قالب مثنوی نیز برای ظهور عاطفه، اخلاق و عرفان میدان فراخی پدید آورد.
- ۱۱) نثر این دوره ← ساده‌نویسی: طبقات ناصری، مرصادالعباد.
← پیچیده‌نویسی: تاریخ وصاف، جهانگشای جوینی.

قرن هشتم

- ۱۲) در این دوره به دلیل این‌که برخی ایلخانان مغول تعصبی به مذاهب نداشتند و بی‌اعتقاد بودند، فرصتی فراهم شد تا صاحبان مذاهب ابراز عقیده کنند.
- ۱۳) قلمروی زبان و فرهنگ پارسی ← از شبه قاره هند تا آسیای صغیر.
- ۱۴) عراق عجم و علی‌الخصوص شیراز مرکز ادبی آن سال‌ها بودند.
- از رونق‌افتادن قصیده ← زبان شعر جز در سروده‌های شاعران مثل خواجو و حافظ به سستی گرایید.

قرن نهم

- ۱۵) بر اثر حمله تیمور گورکانی بار دیگر ابنیه فرهنگی / اجتماعی / ادبی ایران نابود گردید.
- ۱۶) گسترش مینیاتور / معماری / تذهیب
- ۱۷) گسترش تاریخ‌نویسی.
- ۱۸) کتاب‌های تحقیقی این دوره ← عمدتاً سطحی و ادبیات این دوره نیز تقلیدی و فاقد نوآوری بود.
- ۱۹) شاهرخ پس از مرگ تیمور، شهر هرات را مرکز فرمانروایی خود قرار داد.
- ۲۰) بایسنقر میرزا، پسر شاهرخ، نیز همدوست بود و در زمان او قرآن کریم و شاهنامه فردوسی به خط خوش آراسته شد.

شاعران قرن ۷، ۸ و ۹:

نام نویسنده یا شاعر	نام اثر	قالب اثر	توضیحات اثر یا شاعر
مولانا جلال‌الدین بلخی (مولوی)	مثنوی معنوی دیوان شعر فیه مافیه مجالس سبعه مکاتیب	شعر شعر نثر نثر نثر	حماسی عرفانی مولانا گفته و شاگردان نوشته‌اند. مولانا گفته و شاگردان نوشته‌اند. مجموعه نامه‌هایش به قلم خودش
سعدی	گلستان بوستان	نثر مسجع شعر	—
فخرالدین عراقی	عشاق‌نامه لمعات	شعر نظم و نثر	مباحث عرفانی سیر و سلوک عارفانه
نجم‌الدین رازی (نجم دایه)	مرصادالعباد من المبدأ الی المعاد	نثر	متن عارفانه - نثر ساده - سلوک دین و تربیت نفس
عظاملک جوینی	تاریخ جهانگشا	نثر	نثر مصنوع و پیچیده - در شرح ظهور چنگیز و تاریخ خوارزمشاهیان - فتح قلعه‌های اسماعیلیه - حکومت جانشینان حسن صباح
خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی	جامع‌التواریخ	نثر عالمانه	وزیر مقتدر غازان‌خان و الجایتو - عمارت ربع رشیدی در تبریز را تأسیس کرد.
شمس قیس رازی	المعجم فی معاییر اشعارالعجم	نثر	در مقدمه نثر مصنوع و در اصل کتاب نثر ساده و عالمانه
خواجوی کرمانی	—	شعر	غزل‌هایش روی حافظ اثرگذار بود. چند مثنوی هم به پیروی از پنج گنج نظامی سروده است.
ابن‌یمین	—	شعر	شاعر عصر سربداران، قطعات اخلاقی و قناعت‌پیشگی را تأکید کرد.
حافظ	دیوان اشعار	شعر (غزلیات)	غزل را به کمال رساند.
سلمان ساوجی	جمشید و خورشید	شعر (مثنوی)	از نظامی تأثیر گرفته، در غزل هم از سعدی و مولوی تأثیر گرفته است.
عبید زاکانی	موش و گربه رساله دلگشا اخلاق‌الاشراف صد پند	نظم نثر نثر نثر	طنز و تمثیل
حمدالله مستوفی	تاریخ گزیده	نثر	درباره تاریخ پیامبران، خلفای چهارگانه، تاریخ ایران، خلفای بنی‌عباس
عبدالرحمن جامی	بهارستان نفحات‌الانس تحفة‌الاحرار	نثر نثر مثنوی	به تقلید از گلستان به تقلید از تذکرة‌الاولیای عطار به تقلید از نظامی
شاه نعمت‌الله ولی	دیوان اشعار	شعر	مضامین عرفانی
دولتشاه سمرقندی	تذکره دولتشاه	نثر	شرح حال بیش از ۱۰۰ تن از شاعران ایرانی، به تشویق امیر علیشیر نوایی

نکات دیگر:

- کمال‌الدین اسماعیل مداح جلال‌الدین خوارزمشاه بود.
- نظامی بر سلمان ساوجی / خواجوی کرمانی و جامی تأثیرگذار بوده است.
- لمعات: سیر و سلوک عارفانه / مرصادالعباد: سلوک دین و تربیت نفس انسانی (این دو تا رو با هم اشتباه نگیرید!!)
- نجم‌الدین کبری در یورش مغولان کشته شد و نجم‌الدین رازی از منشیان، نویسندگان و عارفان وارسته قرن ۷ است که مرصادالعباد را نوشته است. (با هم اشتباه نگیرید!!)
- حافظ از خواجوی کرمانی پیروی می‌کرده است. / خواجو از نظامی پیروی کرده است. / سلمان ساوجی از سعدی، مولوی و نظامی پیروی کرده است. / جامی از گلستان سعدی، نظامی و تذکرةالاولیای عطار پیروی کرده است.

سعدی ← سرآمد غزل‌های عاشقانه
← طبع‌آزمایی در بیشتر قالب‌های شعری

حافظ ← از شاعران سرآمد قرن هشتم
← با تلفیق عشق و عرفان غزل را به کمال رسانید.

- حافظ: لحن سخن او گزنده، طنزآمیز و سرشار از خیرخواهی و اصلاح‌طلبی
- عبید زاکانی: نکته‌یابی و انتقادهای ظریف او معروف است و تزویر و ریاکاری حاکمان را به تصویر می‌کشید.